

—πρὸς τὸ χρυσὸ θαῦμα, πρὸς τὴν ἐβελόντρια βάρκα καὶ πρὸς τὸν κύριό του: ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ὁ ἀμπελουργός, ποῦ μὲ διαμαντένιο μαχαίρι περιμένει,—

—ὁ μεγάλος λυτρωτής σου, ὦ ψυχὴ μου ὁ ἀνονόμαστος— ποῦ μόνο μελλοντικὰ τραγούδια θὰ τοῦ βροῦν ὄνομα!

Κι ἀληθινά, μυρίζει κιόλας ἡ ἀνάσα σου μελλοντικὰ τραγούδια!—

—κιόλας φλογίζεσαι κι ὄνειρεύεσαι, κιόλας πίνεις διψασμένα ἀπ' ὄλα τὰ πηγάδια τῆς παρηγορίας μὲ τοὺς βαθιοὺς ἤχους, κιόλας γαληνεύει ἡ μελαγχολία σου στὴν εὐδαιμονία μελλοντικῶν τραγουδιῶν!—

ᾠ ψυχὴ μου, τώρα σοῦ τὰ ἔδωσα ὄλα κι ἀκόμη καὶ τὸ στερνό μου, κι ὄλα τὰ χέρια μου ἀδειάστηκαν πάνω σου: — καί, γιὰ δές,

τ' ὅτι σοῦ εἶπα νὰ τραγουδήσεις, αὐτό 'ταν τὸ στερνό μου ποῦ σοῦ ἔδωσα!

Τ' ὅτι σοῦ εἶπα νὰ τραγουδήσεις, μίλα τώρα, μίλα: ποιοὺς ἀπὸ μᾶς πρέπει τώρα—νὰ εὐχαριστήσῃ;—Πλὴν καλύτερα ἀκόμα: τραγούδησέ μου: τραγούδησε, ὦ ψυχὴ μου! Κι ἄφησε ἐμένα νὰ εὐχαριστήσω!—

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΤΟ ΑΛΛΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

I

ΜΕΣΑ στὰ μάτια σου κοίταξα τώρα στερνά, ὦ ζωή: χρυσάφι εἶδα νὰ λάμπει στὸ νυχτερινὸ μάτι σου,—ἡ καρδιά μου γαλήνεψε ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τούτη:

μιὰ χρυσὴ βάρκα εἶδα νὰ λάμπει πάνω σὲ νυχτωμένα νερά, μιὰ χρυσὴ βάρκα, σὰν λίκνο, ποῦ βούλιαζε, ἔκανε νερὰ κ' ἔκανε σημάδια πάλι καὶ πάλι!

Στὸ πόδι μου, τὸ ξετρελλαμένο γιὰ χορὸ, ἔρριξες ἕνα βλέμμα, ἕνα χαμογελαστό, ἐρωτηματικό, τακερό, λικνιστικὸ βλέμμα:

Διὺ φορές μόνον ἔπαιξες τὸ κρόταλό σου μὲ μικρὰ χέρια: —κι ἀμέσως κιόλας λικνίστηκε τὸ πόδι μου ἀπὸ χορευτικὴ μανία.—

Οἱ φτέρνες μου αἰωρήθηκαν, τὰ ποδοδάχτυλά μου ἀκρουμάστηκαν γιὰ νὰ σ' ἐνηοήσουν: γιὰτὶ ὁ χορευτὴς ἔχει τὸ αὐτί του—στὰ ποδοδάχτυλά του!

Πήδηξα πρὸς ἐσένα: καὶ σὺ πισωπέταξες μπροστὰ στὸ πήδημά μου· καὶ κατὰ πάνω μου γλώσσισε ἡ γλώσσα τῆς φεύγουσας, πετουμένης κόμης σου!

Πήδησα μακριὰ σου καὶ μακριὰ ἀπὸ τὰ φίδια σου: τότε

·στάθηκες πιά, μισογυρίζοντας, καὶ τὸ μάτι σου ἦτανε γιομάτο
·ἐπιθυμία.

Μὲ λοξὰ βλέμματα — λοξὰ μονοπάτια μοῦ μαθαίνεις· σὲ λο-
·ξὰ μονοπάτια μαθαίνει τὸ πόδι μου — πονηριές!

Σὲ φοβοῦμαι κοντά σου, σ' ἀγαπῶ μακριά σου· ἡ φυγή σου
·μὲ τραβᾷ, ἡ ἀναζητήσή σου μὲ διώχνει:—ὕποφέρω, μὰ καὶ τί
·δὲ θὰ ὑπόφερα πρόθυμα γιὰ σένα!

Ποῦ ἡ ψυχρότητά σου ἀνάβει, ποῦ τὸ μῖσος σου ἐξαπατᾷ,
·ποῦ ἡ φυγή σου δένει, ποῦ τὸ περίπαιγμά σου—συγκινεῖ:

—ποιὸς δὲ θὰ σὲ μισοῦσε, ὦ μεγάλη δεσμεύτρια, περιτυλίχ-
·τρια, ζητήτρια, ἀναζητήτρια, εὐρέτρια! Ποιὸς δὲ θὰ σ' ἀγαποῦσε,
·ὦ ἀθῶα, ἀνυπόμονη, βιαστική, παιδικοβλέμματη ἀμαρτωλή!

Ποῦ μὲ τραβᾷς τώρα, ὦ ἄσωτη καὶ ἀδάμασπη; Καὶ τώρα
·μοῦ φεύγεις πάλι, ὦ γλυκὸ τρελλοκόριτσο καὶ ἀχάριστο!

Χορεύω ξοπίσω σου, κι ἀκολουθῶ καὶ τὰ πιὸ μικρὰ ἴχνη
·σου. Ποῦ εἶσαι; Δώσε μου τὸ χέρι σου! Ἦ ἓνα σου δάχτυλο
·μόνο!

Ἐδῶ ἔναι σπηλιές· καὶ σύδεντρα: θὰ παραπλανηθοῦμε —
·σταμάτησε! Στασου ἤσυχα! Δὲ βλέπεις ποῦ πετοῦν γύρω μας
·κουκουδάγιες καὶ νυχτερίδες;

Ἦ κουκουδάγια! Ἦ νυχτερίδα! Θέλεις νὰ μὲ πιθηκίσεις;
·Ποῦ εἶμαστε; Ἀπὸ τοὺς σκύλους ἔμαθες αὐτὸ τὸ οὔρλιασμα καὶ
·τὸ γαύισμα.

Ἐρωτικά μοῦ τρίζεις τ' ἄσπρα σου δοντάκια, τὰ κακὰ μα-
·τια σου πηδοῦνε πάνω μου μέσα ἀπὸ τὴ βοστρυχωτὴ χαίτη σου!

Τί χορὸς πάνω ἀπὸ κορμούς δέντρων καὶ πέτρες: εἶμαι ὁ κυ-
·νηγός, — θέλεις νὰ ἴσαι ὁ σκύλος μου ἢ τὸ ζαρκάδι μου;

Κοντά μου τώρα! Καὶ γρήγορα, ὦ μοχθηρὴ πηδήχτρα! Ψη-
·λὰ τώρα! Κι ἀντίπερα! — Ἀλλοίμονο! Ξαφνικὰ ἔπεσα ὁ ἴδιος
·ἐγὼ καθὼς πηδοῦσα!

Ἦ, κοίτα με ποῦ κείτομαι, ὦ Ἐπαρση, καὶ ποῦ γυρεύω
·ἔλεος! Πρόθυμα θὰ ἤθελα ν' ἀκολουθήσω μαζί σου πιὸ ὁμορφο
·μονοπάτι!

— τῆς ἀγάπης τὸ μονοπάτι μέσα ἀπὸ ἤσυχους πολύχρω-
·μους θάμνους! Ἦ ἐκεῖ, πλάι στὴ λίμνη: ὅπου κολυμποῦν καὶ χο-
·ρεύουν χρυσόψαρα!

Κουράστηκες τώρα; Ἐκεῖ πέρα εἶναι πρόβατα καὶ δειλινά:
·δὲν εἶναι ὠραῖα νὰ κοιμᾶσαι τὴν ὥρα ποῦ οἱ βοσκοὶ παίζουν τὸ
·φλάουτό τους;

Κουράστηκες ποῦ τόσο πολὺ; Θὰ σὲ σηκώσω ἐγὼ, ἄφησε μόνο
·νὰ πέσουν τὰ μπράτσα σου. Κι ἂν διψᾷς — θὰ εἶχα κάτι, βέ-
·βαια, μὰ τὸ στόμα σου δὲ θέλει νὰ πειεῖ!—

— Ἦ, αὐτὸ τὸ καταραμένο, εὐκίνητο, εὐλύγιστο φίδι καὶ
·γλιστερὴ μάγισσα! Ποῦ τρύπωσες; Μὰ στὸ πρόσωπο αἰσθάνο-
·μαι δυὸ ἀγγίγματα καὶ κόκκινες κηλίδες ἀπὸ τὸ χέρι σου!

Κουράστηκα ἀληθινὰ νὰ ἴμαι πάντα ὁ βοσκὸς τῶν προβάτων σου! ὦ μάγισσα, ὡς τὰ τώρα τραγούδησα γιὰ σένα, τώρα ἐσὺ πρέπει νὰ φωνάξεις — γιὰ μένα!

Σύμφωνα μὲ τὸ ρυθμὸ τοῦ καμτσικιοῦ μου πρέπει νὰ χορεύεις καὶ νὰ φωνάζεις! Δὲν ξέχασα, ἀλήθεια, τὸ μαστίγιό μου; Ὁχι!

2

ΞΑΦΝΙΚΑ ἡ ζωὴ μοῦ ἀποκρίθηκε ἔτσι, κλείνοντας συνάμα καὶ τὰ κομψὰ της αὐτιά:

«ὦ Ζαρατούστρα! Μὴ πλαταγίζεις, ἀλήθεια, τόσο φοβερὰ μὲ τὸ καμτσίκι σου! Τὸ ξέρεις δά: ὁ θόρυβος σκοτώνει τὴ σκέψη, — καὶ τώρα ἀκριδῶς μοῦ ἔρχονται τόσο τρυφερὲς σκέψεις!

Εἴμαστε κ' οἱ δυὸ σωστοὶ ἀκαμάτηδες καὶ στὸ καλὸ καὶ στὸ κακὸ. Πέρα ἀπὸ τὸ Καλὸ καὶ τὸ Κακὸ βρήκαμε τὸ νησί μας καὶ τὸ πράσινο λειβάδι μας — μόνο ἐμεῖς οἱ Δυό! Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἴμαστε καλοὶ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο!

Κι ἂν δὲν ἀγαπιόμαστε ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδιάς μας—, πρέπει νὰ ἴναι ἐχθρικός κανεὶς ἀπέναντι στὸν ἄλλον, ὅταν δὲν τὸν ἀγαπᾷ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδιάς του;

Καὶ τ' ὅτι εἶμαι καλὸς μαζί σου καὶ πολλές φορές πάρα πολὺ καλός, μάλιστα, τὸ ξέρεις: κ' ἡ αἰτία εἶναι πὼς ζηλεύω τὴ σοφία σου. Ὁχι, αὐτὴ ἡ γριά, τρελλή, ἀστειόλογη σοφία σου!

Ἄν μιὰ μέρα ἔφευγε μακρὰ σου ἡ σοφία σου, ὄχι! γρήγορα θὰ ἔφευγε μακρὰ σου κ' ἡ ἀγάπη μου!» —

ΑΠΑΝΩ σ' αὐτὸ ἡ ζωὴ ἔρριξε πρὶν τῆς ἕνα βλέμμα, συλλογισμένη, κ' ὕστερα ἕνα ἄλλο βλέμμα γύρω της καὶ εἶπε σιγά:

«ὦ Ζαρατούστρα, δὲ μοῦ εἶσαι ἀρκετὰ πιστός!

Πάει πολὺς καιρὸς ποὺ δὲ μ' ἀγαπᾷς πιά τόσο πολὺ, ὅσο μοῦ λές· ξέρω, σκέφτεσαι πὼς γρήγορα θὰ μ' ἐγκαταλείψεις.

Ἐπὶ ἔρχεται μιὰ παλιά, βαριά, βαριὰ καμπάνα: ὁ χτύπος της ἀκούγεται μέσα στὴ νύχτα ὡς ψηλά, πάνω στὴ σπηλιά σου: —

— ἀκούς αὐτὴ τὴν καμπάνα μὲς στὰ βαθιὰ μεσάνυχτα νὰ χτυπᾷ τὶς ὥρες, καὶ τότε, ἀνάμεσα στὶς δώδεκα μὲ μία τὸ σκέφτεσαι —

— τὸ σκέφτεσαι, ὦ Ζαρατούστρα, τὸ ξέρω, πὼς γρήγορα θὰ μ' ἐγκαταλείψεις!»

«ΝΑΙ, ἀποκρίθηκα διστάζοντας, μὰ καὶ σὺ τὸ ξέρεις ἐπίσης —» Καὶ τῆς εἶπα κάτι στὸ αὐτί, μέσα ἀπὸ τὶς ἀνοικτωμένες, χρυσές, πολλές μποῦκλες τῆς κόμης της.

— «Τὸ ξέρεις κι αὐτό, ὦ Ζαρατούστρα; Αὐτὸ δὲν τὸ ξέρει κανεὶς.—»

ΚΑΙ κοιτάξαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ ρίξαμε τὸ βλέμμα μας
στὸ πράσινο λειβάδι, ποῦ πάνωθ' ἐτρεχε τὸ δροσερὸ βράδι,
καὶ κλάψαμε μαζί. — Μὰ τότε ἡ ζωὴ μου ἔγινε πιὸ ἀγαπητὴ, ἀπ'
ὅσο μου εἶχε γίνῃ ποτὲ ἡ σοφία μου. —

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

3

Μία!

ᾠ ἄνθρωπε! Ἔχε τὸ νοῦ σοι!

Δύο!

Τὰ βαθιὰ μεσάνυχτα τί λένε;

Τρεῖς!

«Κοιμόμουν, κοιμόμουν...»

Τέσσερις!

«Ἐξω ἀπὸ βαθὺ ὄνειρο ξυπνήσει: —

Πέντε!

«Βαθὺς εἶναι ὁ κόσμος,

Ἑξή!

«πιὸ βαθὺς ἀπ' ὅσο ἔκρινε ἡ μέρα.

Ἑφτά!

«Ἡ ὀδύνη του βαθιὰ ἔναι...»

Ὀχτώ!

«ἡ χαρὰ — πιὸ βαθιὰ ἀπὸ τῆς καρδιάς τὸν πόνο:

Ἐννιά!

«Ἡ ὀδύνη λέει: ἀφανίσου!

Δέκα!

«Πλὴν αἰωνιότητα κάθε χαρὰ θέλει...»

Ἐντεκα!

«...βαθιὰ, βαθιὰν αἰωνιότητα θέλει!»

Δώδεκα!

ΟΙ ΕΦΤΑ ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ

(Ἦ τὸ τραγούδι τοῦ Ναὶ καὶ τοῦ Ἀμὴν)

1

ΑΝ ΕΙΜΑΙ προφήτης καὶ γιομάτος ἀπὸ κεῖνο τὸ προφητικὸ πνεῦμα, ποὺ περπατεῖ σὲ μιὰ ψηλὴ βουνοσειρά, ἀνάμεσα σὲ δυὸ θάλασσες, —

ἀνάμεσα στὸ περασμένο καὶ στὸ μελλούμενο, ὅπως περπατεῖ τὸ βαρὺ σύννεφο, — τῶν πνιγερῶν κάμπων ἐχθρὸς καὶ τοῦ κάθε τι ποὺ εἶναι κουρασμένο καὶ δὲ μπορεῖ μήτε νὰ πεθάνει οὔτε νὰ ζεῖ:

ἔτοιμος ν' ἀστράψω στὸν σκοτεινὸ κόλπο καὶ λυτρωτικὰ ν' ἀχτιδοφωτίσω, φορτωμένος ἀπὸ ἀστραπές, ποὺ Ναὶ! λένε, Ναὶ! γελοῦν, ἔτοιμος προφητικὰ ν' ἀστραποβολήσω: —

ἀλλὰ μακάριος ποὺ εἶναι ἔτσι φορτωμένος! Κι ἀληθινὰ, πολὺν καιρὸ πρέπει νὰ κρέμεται στὸ βουνὸ σὰν βαριά καταιγίδα, ὅποιος κάποτε τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος μέλλει ν' ἀνάψει! —

ὦ, πῶς μπορούσα νὰ μὴν εἶμαι σ' ὄργασμὸ γιὰ τὴν αἰωνιότητα καὶ γιὰ τὸ γαμήλιο δαχτυλίδι τῶν δαχτυλιδιῶν, — τὸ δαχτυλίδι τῆς αἰώνιας ἐπιστροφῆς;

Ἄκόμη δὲ ἐρῆκα τὴ γυναίκα, ποὺ θά 'θελα νὰ μοῦ γεννήσει τὰ παιδιὰ μου, ἐχτὸς ἀπὸ τὴ γυναίκα τούτη ποὺ ἀγαπῶ: γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

Γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

2

ΑΝ Η ΟΡΓΗ ΜΟΥ σύντριψε ποτὲ τάφους, ἀναποδογύρισε τὶς πέτρες ποὺ ὀρίζουνε τὰ σύνορα, καὶ κύλησε σ' ἀπόκρημνες ἀβύσσους συντριμμένες τὶς παλιῆς πλάκες:

ἂν ἡ χλεύη μου σκόρπισε ποτὲ λόγια, σήψη γιομάτα, κι ἂν ἦρθα σὰν σκούπα γιὰ τὶς ἀράχνες τοῦ σταυροῦ καὶ σὰν σαρωτῆς ἄνεμος γιὰ παλιῆς, πνιγερῆς ταφοκάμαρες:

ἂν κάθησα ποτὲ χαρούμενος, ἐκεῖ ποὺ οἱ παλιοὶ Θεοὶ κείτονταν θαμμένοι, εὐλογώντας τὸν κόσμον, ἀγαπώντας τὸν κόσμον, πλάϊ σὲ μνημεῖα παλιῶν συκοφαντῶν τοῦ κόσμου: —

— γιὰτὶ ἀκόμα καὶ τὶς ἐκκλησίες καὶ τοὺς τάφους τῶν Θεῶν ἀγαπῶ, ἀρκεῖ μόνο τὸ καθαρὸ μάτι τοῦ οὐρανοῦ νὰ κοιτάζει μέσα ἀπὸ τὴ συντριμμένη στέγη τους· πρόθυμα κάθομαι, χλόης ὁμοῖος καὶ κόκκινης παπαρούνας ὁμοῖος πάνω στὰ ἐρείπια τῶν ἐκκλησιῶν —

ὦ, πῶς μπορούσα νὰ μὴν εἶμαι σ' ὄργασμὸ γιὰ τὴν αἰωνιότητα καὶ γιὰ τὸ γαμήλιο δαχτυλίδι τῶν δαχτυλιδιῶν, — τὸ δαχτυλίδι τῆς αἰώνιας ἐπιστροφῆς;

Ἄκόμη δὲ ἐρῆκα τὴ γυναίκα, ποὺ θά 'θελα νὰ μοῦ γεννήσει τὰ παιδιὰ μου, ἐχτὸς ἀπὸ τὴ γυναίκα τούτη ποὺ ἀγαπῶ: γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

Γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

ΑΝ ΜΟΥ ἦρθε ποτὲ μιὰ πνοὴ ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ πνοὴ κι ἀπὸ κείνη τὴν οὐράνια ἀνάγκη, πού ἀκόμα καὶ τὶς τύχες ἐξαναγκάζει τὸν χορὸ τῶν ἀσπεριῶν νὰ χορέψουν:

ἂν γέλασα ποτὲ μὲ τὸ γέλιο τῆς δημιουργικῆς ἀστραπῆς, πού ἀκολουθεῖ μουγκρίζοντας, ἀλλ' ὑπάκουα, τῆ μακρὰ βροντῆ τῆς ἐνέργειας:

ἂν ἔπαιξα ποτὲ στὸ τραπέζι τῶν Θεῶν τῆς γῆς ζάρια μὲ τοὺς Θεούς, ἔτσι πού ἡ γῆ ἔτρεμε καὶ σκιζόταν καὶ ρέμματα φωτῆς ξεφυσούσε: —

— γιατί ἓνα θεϊκὸ τραπέζι εἶναι ἡ γῆ, πού τρέμει ἀπὸ τὰ καινούργια δημιουργικὰ λόγια κι ἀπὸ τὰ ζάρια τῶν Θεῶν: —

ὦ, πῶς μπορούσα νὰ μὴν εἶμαι σ' ὄργασμὸ γιὰ τὴν αἰωνιότητα καὶ γιὰ τὸ γαμήλιο δαχτυλίδι τῶν δαχτυλιδιῶν, — τὸ δαχτυλίδι τῆς αἰωνίας ἐπιστροφῆς;

Ἄκόμη δὲ βρῆκα τὴ γυναίκα, πού θά 'θελα νὰ μοῦ γεννοῦσε τὰ παιδιά μου, ἔχτος ἀπὸ τούτη τὴ γυναίκα πού ἀγαπῶ: γιατί σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

Γιατί σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

ΑΝ ΗΠΙΑ ποτὲ μιὰ γερὴ γουλιὰ ἀπὸ κείνη τὴν ἀφρίζουσα στάσιμα τῶν ἀρτυμάτων καὶ τῶν μιγμάτων, ὅπου ὅλα τὰ πράγματα εἶναι καλὰ σμιγμένα:

ἂν ποτὲ τὸ χέρι μου χώνεψε τὸ πιὸ μακρυνὸ στὸ πιὸ κοντινὸ, καὶ τὴ φωτιὰ στὸ πνεῦμα, καὶ τὴ χαρὰ στὸν πόνο καὶ τὸ πιὸ κακὸ στὸ πιὸ καλό:

ἂν ὁ ἴδιος ἐγὼ εἶμαι ἓνας κόκκος ἀπὸ κείνο τὸ λυτρωτικὸ ἀλάτι, πού κάνει ὅλα τὰ πράγματα νὰ σμίγουμε καλὰ μέσα στὴ στάσιμα τῶν μιγμάτων: —

— γιατί ὑπάρχει ἓνα ἀλάτι, πού τὸ Καλὸ μὲ τὸ Κακὸ δίνει κι ἀκόμη καὶ τὸ πιὸ κακὸ μπορεῖ νὰ χρησιμεύσει σὰν ἄρτυμα καὶ σὰν τελευταῖο ξάφρισμα: —

ὦ, πῶς μπορούσα νὰ μὴν εἶμαι σ' ὄργασμὸ γιὰ τὴν αἰωνιότητα καὶ γιὰ τὸ γαμήλιο δαχτυλίδι τῶν δαχτυλιδιῶν, — τὸ δαχτυλίδι τῆς αἰωνίας ἐπιστροφῆς;

Ἄκόμη δὲ βρῆκα τὴ γυναίκα πού θά 'θελα νὰ μοῦ γεννοῦσε τὰ παιδιά μου, ἔχτος ἀπὸ τούτη τὴ γυναίκα πού ἀγαπῶ: γιατί σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

Γιατί σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

ΑΝ ΣΥΜΠΑΘΩ τῇ θάλασσᾳ καὶ κάθε τι ποῦ ἔχει τὸν χαρακτήρα τῆς θάλασσας, καὶ πιὸ πολὺ ἀκόμα ὅταν ὀργισμένα μου ἀντιστέκεται:

ἂν εἶναι μέσα μου ἐκείνη ἡ ἐρευνητικὴ χαρὰ, ποῦ βάνει πλῶρη κατὰ τὸ ἀνακάλυπτο, ἂν μέσα στὴ χαρὰ μου ὑπάρχει ἡ χαρὰ τοῦ θαλασσοπόρου:

ἂν ἡ χαρὰ μου φώναζε ποτέ: «ἡ ἀχτὴ ἐξαφανίστηκε — τώρα πιά μου ἔπεσε κ' ἡ τελευταία ἀλυσσίδα —

— τὸ ἄνοχθο βουτίζει γύρω μου, πολὺ μακρὰ μου λάμπει ὁ χῶρος κι ὁ χρόνος, ἐμπρός, μετὰ τὸ καλὸ, λοιπόν, γέρικη καρδιά μου!» —

ὦ, πῶς μπορούσα νὰ μὴν εἶμαι σ' ὄργασμὸ γιὰ τὴν αἰωνιότητα καὶ γιὰ τὸ γαμήλιο δαχτυλίδι τῶν δαχτυλιδιῶν, — τὸ δαχτυλίδι τῆς αἰώνιας ἐπιστροφῆς;

Ἄκόμη δὲ βρῆκα τὴ γυναῖκα, ποῦ θὰ 'έελα νὰ μου γεννοῦσε τὰ παιδιὰ μου, ἐχτὸς ἀπὸ τούτῃ τὴ γυναῖκα ποῦ ἀγαπῶ: γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

Γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

ΑΝ Η ΑΡΕΤΗ μου εἶναι ἀρετὴ χορευτοῦ, κι ἂν πήδησα πολλές φορές καὶ μετὰ τὰ δυὸ πόδια στὶς χρυσοσμαράγδινες ἐκστάσεις:

ἂν ἡ κακία μου εἶναι μιὰ γελαστὴ κακία, ποῦ βρίσκεται στὸ σπίτι τῆς κάτω ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τῶν ρόδων κι ἀπὸ τοὺς φράχτες τῶν κρίνων:

— γιὰτὶ στὸ γέλιο βρίσκονται μαζεμένα ὅλα τὰ Κακά, πλὴν ἐξαγιασμένα καὶ ἀθωομένα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν εὐδαιμονία του: —

κι ἂν τὸ Α καὶ τὸ Ω μου εἶναι πῶς κάθε βάρος θὰ γίνεῖ ἐλαφρὸ, κάθε σῶμα θὰ γίνεῖ χορευτὴς, κάθε πνεῦμα θὰ γίνεῖ πουλί: κι ἀληθινά, αὐτό 'ναι τὸ Α καὶ τὸ Ω μου! —

ὦ, πῶς μπορούσα νὰ μὴν εἶμαι σ' ὄργασμὸ γιὰ τὴν αἰωνιότητα καὶ γιὰ τὸ γαμήλιο δαχτυλίδι τῶν δαχτυλιδιῶν, — τὸ δαχτυλίδι τῆς αἰώνιας ἐπιστροφῆς;

Ἄκόμη δὲ βρῆκα τὴ γυναῖκα, ποῦ θὰ 'θελα νὰ μου γεννοῦσε τὰ παιδιὰ μου, ἐχτὸς ἀπὸ τούτῃ τὴ γυναῖκα ποῦ ἀγαπῶ: γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

Γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

ΑΝ ΤΕΝΤΩΣΑ ποτὲ ἀπὸ πάνω μου γαλήνιον οὐρανὸ κι ἂν μετὰ τὰ δικά μου φτερά στὸν δικό μου οὐρανὸ πέταξα:

ἂν παίζοντας σὲ βαθιὰ μάκρη τοῦ φωτὸς κολύμπησα καὶ στὴν ἐλευθερία μου ἦρθε τὸ πουλί τῆς σοφίας: —

— ἄλλ' ἔτσι μιλεῖ τὸ πουλὶ τῆς σοφίας: «Γιὰ δές, δὲν ὑπάρχει κανένα Πάνω, δὲν ὑπάρχει κανένα Κάτω! Ρίξου γύρω σου, ἔξω, πίσω, ὦ Ἐλαφρέ! Τραγούδα, μὴ μιλεῖς πιά!

— μὴ κι ὅλα τὰ λόγια δὲν ἔγιναν γιὰ τοὺς Βαρεῖς; Δὲ λένε, ὅλα τὰ λόγια, ψέμματα, στὸν Ἐλαφρό; Τραγούδα! Μὴ μιλεῖς πιά!» —

ὦ, πῶς μπορούσα νὰ μὴν εἶμαι σ' ὄργασμὸ γιὰ τὴν αἰωνιότητα καὶ γιὰ τὸ γαμήλιο δαχτυλίδι τῶν δαχτυλιδιῶν, — τὸ δαχτυλίδι τῆς αἰώνιας ἐπιστροφῆς;

Ἄκόμη δὲ βρῆκα τὴ γυναῖκα, ποὺ θὰ ἔθελα νὰ μοῦ γεννοῦσε τὰ παιδιὰ μου, ἐχτὸς ἀπὸ ταυτὴ τὴ γυναῖκα ποὺ ἀγαπῶ: γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

Γιὰτὶ σ' ἀγαπῶ, ὦ Αἰωνιότητα!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΕΤΣΙ ΜΙΛΗΣΕΝ Ο ΖΑΡΑΤΟΥΣΤΡΑ

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΜΕΡΟΣ

Ἄχ, σὲ ποῖο μέρος τοῦ κόσμου ἔγιναν
μεγαλύτερες τρέλλες, παρ' ὅσο ἀνάμεσα στοὺς
συμπονετικούς; Καὶ τί προξένησε περισσότερο
πόνο στὸν κόσμο ἀπὸ τὶς τρέλλες τῶν συμπο-
νετικῶν;

Ἄλλοίμονο σ' ὅσους ἀγαποῦν, ὅταν δὲν
ἔχουν ἀκόμα ἓνα ὕψος, πού νὰ βρῖσκεται ψη-
λότερα ἀπὸ τὴ συμπόνια τους!

Ἔτσι μίλησε κάποτε ὁ δαίμονας σὲ μέ-
να: «ἀκόμη κι ὁ Θεὸς ἔχει τὴν Κόλασή του :
κι αὐτὴ ἔναι ἡ ἀγάπη του γιὰ τοὺς ἀνθρώ-
πους».

Καὶ τώρα τελευταῖα ἀκόμα τὸν ἄκουσα
νὰ λέει αὐτὰ τὰ λόγια: «Ὁ Θεὸς πέθανε· ὁ
Θεὸς πέθανε ἐξ αἰτίας τῆς συμπόνιας του γιὰ
τοὺς ἀνθρώπους».

ΖΑΡΑΤΟΥΣΤΡΑ

γιὰ τοὺς συμπονετικούς (II, σελ. 75-76)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΕΛΙΟΥ

—ΚΑΙ ΠΑΛΙ πέρασαν φεγγάρια και χρόνια πάνω από την ψυχή του Ζαρατούστρα, κι ὁ Ζαρατούστρα δὲν τὸ ἔνωσε· μὰ τὰ μαλλιά του ἀσπρίσανε.

Μιὰ μέρα, καθὼς καθότανε πάνω σὲ μιὰ πέτρα, μπροστὰ στὴ σπηλιά του, καὶ κοίταζε ἤσυχος μακριά, — γιὰτὶ ἀπὸ κεῖ πέρα φαινόταν ἡ θάλασσα, πολὺ μακριά, πάνω ἀπὸ ἀνεγυριστὰ βόραθρα—, τὰ ζῶα του πήγανε ξαφνικὰ κοντά του κι ἄρχισαν νὰ τὸν τριγυρίζουν σκεφτικά, ἴσαμε πού, στὸ τέλος, σταθήκανε μπρὸς του.

«᾽Ω Ζαρατούστρα, εἶπανε, γυρεύεις νὰ δεῖς τὴν εὐτυχία σου;»

«Τί σημασία ἔχει ἡ εὐτυχία! ἀποκρίθηκε, πάει πολὺς καιρὸς πιά, πὺ δὲν πασκίζω γιὰ τὴν εὐτυχία μου· γιὰ τὸ ἔργο μου πασκίζω.»

«᾽Ω Ζαρατούστρα, εἶπανε πάλι τὰ ζῶα, μιλάς σὰν ἓνας πὺ ἔχει ὑπεράφθονα τὰ ἀγαθὰ. Μὴ καὶ δὲν κείτεσαι σὲ μιὰν οὐρανογάλαξη λίμνην εὐτυχίας;»

«᾽Ω καραγκιόζηδες! ἀποκρίθηκεν ὁ Ζαρατούστρα καὶ χαμογέλασε, πόσο καλὰ διαλέξατε τὴν παρομοίωση! Μὰ ξέρετε ἀκόμα πὺς ἡ εὐτυχία μου εἶναι βαριά κι ὄχι σὰν ρευστὸ κύμα: μὲ σπρώχνει καὶ δὲ θέλει νὰ φύγει ἀπὸ κοντά μου, καὶ κάνει σὰν τὸ λυωμένο κατράμι.» —

Τότε τὰ ζῶα του ἄρχισαν πάλι νὰ κόβουνε κύκλους γύρωθὲ του συλλογισμένα καὶ πάλι σταθήκανε μπροστὰ του.

«᾽Ω Ζαρατούστρα, εἶπανε, γι' αὐτό, λοιπόν, γίνεσαι κι ὁ ἴδιος ὄλο καὶ πὺ κίτρινος καὶ πὺ σκυθρωπός, μ' ὄλο πὺ τὰ μαλλιά σου θέλουν νὰ φαίνωνται λευκὰ καὶ λιναρένια; Μὰ, γιὰ δὲς, ἀλήθεια, πάνω στὸ κατράμι σου κάθεσαι!»

«Τί λέτε κεῖ, ζῶα μου, εἶπε ὁ Ζαρατούστρα καὶ γέλασε μαζί, βλαστήμησα, ἀλήθεια, κάνοντας λόγο γιὰ κατράμι. Ἔτσι, ὅπως μοῦ συμβαίνει, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ σ' ὄλους τοὺς καρπὺς πὺ ὠριμάζουν. Εἶναι τὸ μέλι μέσα στὶς φλέβες μου, πὺ κάνει τὸ αἷμα μου παχύτερο καὶ τὴν ψυχή μου πὺ σκωπηλή.»

«Ἔτσι θά 'ναι, ὦ Ζαρατούστρα, ἀποκρίθηκαν τὰ ζῶα καὶ σπρώχτηκαν κοντά του· μὰ δὲ θέλεις ν' ἀνεβείς σήμερα σ' ἓνα ψηλὸ βουνό; Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι καθαρὴ καὶ σήμερα μπορεῖ νὰ δεῖ κανεὶς περισσότερα ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀπ' ὅσα εἶδε ποτέ.»

«Ναί, ζῶα μου, ἀποκρίθηκεν ὁ Ζαρατούστρα, πετυχαμένα συμβουλευέτε καὶ κατὰ τὴν καρδιά μου: σήμερα θέλω ν' ἀνεβῶ σ' ἓνα ψηλὸ βουνό! Μὰ ἔχετε τὸ νοῦ σας νὰ πέσει ἐκεῖ πάνω μέλι στὰ χέρια μου, κίτρινο, λευκό, καλό, δροσερὸ μέλι ἀπὸ χρυσὲς κερήθρες. Γιὰτὶ, ὡς ξέρετε, ἐκεῖ πάνω θέλω νὰ πῶ τὴν προσφορά τοῦ μελιοῦ.»

Ἦταν, ὁμως, ὁ Ζαρατούστρα ἔφτασε στὴν κορυφή, ἔστειλε

πίσω τὰ ζῶα του, πού τὸν εἶχανε συνοδέψει, κ' ἔκρινε πῶς τώρα πιά ἦτανε μόνος του: — γέλασε τότε ἀπ' ὅλη τὴν καρδιά του, κοίταξε γύρω του καὶ μίλησεν ἔτσι:

Τ' ΟΤΙ ἔκανα λόγο γιὰ μέλι καὶ γιὰ προσφορά μελιού, δὲν ἦταν παρὰ ἓνα τέχνασμα μόνο τοῦ λόγου μου καί, ἀληθινά, μιὰ χρήσιμη τρέλλα! Ἐδῶ πάνω ἔχω δικαίωμα πιά νὰ μιλῶ πιὸ ἐλεύθερα παρ' ὅσο μπροστὰ σὲ σπηλιὰς ἐρημιτῶν καὶ σὲ σπιτικά ζωντανὰ ἐρημιτῶν.

Νὰ προσφέρω τί! Ὅ,τι μοῦ χαρίζεται τὸ σπαταλῶ, ὁ σπάταλος ἐγὼ μὲ τὰ χίλια χέρια: πῶς θὰ μπορούσα νὰ τ' ὀνομάζω ἀκόμα προσφορά αὐτό;

Κι ὅταν ἐπιθυμοῦσα μέλι, δὲν ἐπιθυμοῦσα παρὰ μόνο δόλωμα, κυφέλες γλυκιές καὶ χρυσές κι ἄγριες, πού γι' αὐτές κ' οἱ ἀρκουδες πού γρυλλίζουνε καὶ παράξενα, κακότροπα, μοχθηρὰ πουλιὰ γλύφουν τὴ γλώσσα τους:

— τὸ καλύτερο δόλωμα, καθὼς τὸ χρειάζονται ὅλοι οἱ κυνηγοὶ κ' οἱ ψαράδες. Γιατί, ἂν ὁ κόσμος εἶναι ἓνα σκοτεινὸ δάσος ἀγριμιῶν καὶ κῆπος ἡδονῶν ὅλων τῶν ἄγριων κυνηγῶν, ἐμένα μοῦ φαίνεται, πιὸ πολὺ ἀκόμα καὶ προτιμώτερα, μιὰ ἀπύθμενη πλούσια θάλασσα,

— μιὰ θάλασσα γιομάτη πολύχρωμα ψάρια καὶ καβούρια, πού καὶ θεοὶ θὰ τὰ νοστιμεύονταν τόσο πολὺ, πού καὶ ψαράδες θὰ γίνονταν καὶ δίχτυα θὰ ρίχνανε γιὰ χάρη τους: τόσο πλούσιος εἶναι ὁ κόσμος σὲ θαυμαστὰ πράγματα, μεγάλα καὶ μικρά!

Προπαντὸς ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων, ἢ θάλασσα τῶν ἀνθρώπων: — σ' αὐτὴν ρίχνω τώρα τὴ χρυσὴ πετονιά μου καὶ λέω: ἀνοίξου, ὦ ἄβυσσε τῶν ἀνθρώπων!

Ἀνοίξου καὶ ρίξε μου τὰ ψάρια σου καὶ τὰ γυαλιστερὰ καβούρια σου! Μὲ τὸ καλύτερό μου δόλωμα δολώνω σήμερα τὰ πιὸ θαυμαστὰ ἀνθρώπινα ψάρια!

— τὴν ἴδια μου τὴν εὐτυχία ρίχνω σ' ὅλα τὰ πλάτη καὶ τὰ μάκρη, ἀνάμεσα ἀνατολῆς, μεσημβρίας καὶ δύσης, μὴ καὶ πολλὰ ἀνθρώπινα ψάρια μάθουνε νὰ δαγκώνουν καὶ νὰ σπαρταροῦν ἀπὸ τὴν εὐτυχία μου,

ἴσαμε πού, δαγκώνοντας τὸ μυτερό, κρυμμένο ἀγκίστρι μου, ἀναγκαστοῦν ν' ἀνεβοῦνε στὸ ὕψος μου, οἱ πιὸ παρδαλοὶ κωβιοὶ τοῦ βυθοῦ στὸν πιὸ μοχθηρὸ ψαρὰ ἀνθρώπων.

Γιατὶ τέτοιος εἶμαι ὡς τὸ βάθος μου κι ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, ἓνας πού ἔλκει, ἐφέλκει, ἀνέλκει, ἀνατρέφει, ἓνας τροφέας, ἀνατροφέας σωφρονιστῆς, πού δὲν εἶπε τοῦ κάκου, κάποτε, στὸν ἑαυτό του: «Γίνου αὐτὸς πού εἶσαι!»

Ἄς ἀνεβοῦν, λοιπόν, πιά οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐδῶ πάνω πού εἶμαι: γιατί ἀκόμα περιμένω τὰ σημάδια πού θὰ σημάνουν τὴν ὥρα τῆς δύσης μου· ὁ ἴδιος δὲν κατεβαίνω ἀκόμη, ὅπως πρέπει, ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους.

Γι' αὐτὸ περιμένω ἐδῶ, πάνω σὲ ψηλὰ βουνά, πονηρὸς καὶ κοροϊδευτικὸς, ὄχι ἀνυπόμονος, ὄχι ὑπομονετικὸς, πιὸ πολὺ σὰν ἕνας πού ξέμαθε καὶ τὴν ὑπομονὴ ἀκόμα,—γιατὶ δὲν «ὑπομένει» πιά.

Ἡ μοῖρα μου, δηλαδή, μ' ἀφήνει καιρὸ: μήπως μὲ ξέχασε; Ἡ μὴ καὶ κάθεται πίσω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα, στὸν ἴσκιο καὶ πιάνει μυῖγες;

Κι ἀληθινά, τὴ συμπαθῶ τὴν αἰώνια μοῖρα μου πού δὲ μὲ κυνηγᾷ, πού δὲ μὲ σπρώχνει καὶ μοῦ ἀφήνει καιρὸ γιὰ ἀστεῖα καὶ κακίες: ἔτσι, πού σήμερα ἀνέβηκα σὲ τοῦτο τὸ ψηλὸ βουνὸ γιὰ νὰ πιάσω ψάρια.

Ἐπιασε ποτὲ ἄνθρωπος ψάρια πάνω σὲ ψηλὰ βουνά; Κι ἂν ἀκόμη αὐτὸ πού θέλω καὶ πασκίζω ἐδῶ πάνω εἶναι μιὰ τρέλλα: καλύτερα αὐτό, παρὰ νὰ γίνω ἐκεῖ κάτω ἕνας ἐπίσημος πού, ἀπὸ τὴν ἀναμονή, γίνεται πράσινος καὶ κίτρινος—

—ἕνας πού ξεφυσᾷ ἀπὸ μεγάλη ὀργή, περιμένοντας, μιὰ δαγία καταιγίδα πού βρουχιέται ἀπὸ τὰ βουνά, ἕνας ἀνυπόμονος τοῦ κατὰ τὴν πεδιάδα φωνάζει: «Ἀκούσετε, ἦ σᾶς μαστιγῶνω μὲ τὴν μάστιγα τοῦ Θεοῦ!»

Ὅχι πὼς τὰ ἔχω μὲ τέτοιου εἴδους θυμωμένους: τοὺς βρίσκω ἄρκετὰ καλοὺς γιὰ νὰ γελῶ! Πρέπει δὲ νὰ ἔναι ἀνυπόμονοι, οἱ μεγάλοι θορυβοποιοὶ τοῦτοι πού ἦ σήμερα θὰ μιλήσουν ἢ ποτέ!

Ἐγὼ, ὅμως, κ' ἡ μοῖρα μου—δὲ μιλοῦμε στὸ Σήμερα, δὲ μιλοῦμε οὔτε καὶ στὸ Ποτέ: γιὰ νὰ μιλήσουμε ἔχουμε καὶ ὑπομονὴ καὶ καιρὸ, πάρα πολὺν καιρὸ, μάλιστα. Γιατὶ πρέπει, ἀλήθεια, νὰ ῥθει κάποτε καὶ δὲ μπορεῖ νὰ προσπεράσει.

Ποιὸς πρέπει νὰ ῥθει κάποτε καὶ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσπεράσει; Ἡ μεγάλη μας Τύχη, δηλαδή τὸ μεγάλο, μακρυνὸ μας βασίλειο τοῦ ἀνθρώπου, τὸ βασίλειο τοῦ Ζαρατούστρα, πού θὰ κρατήσῃ χίλια χρόνια.—

Πόσο μακρυνὸ μπορεῖ νὰ ἔναι τὸ «μακρυνὸ» αὐτό; Τί μ' ἐνδιαφέρει ἐμένα! Αὐτό, ὅμως, δὲ σημαίνει, ἀλήθεια, πὼς εἶναι λιγώτερο στέρεο—, καὶ μὲ τὰ δύο μου πόδια στέκομαι σίγουρος πάνω σὲ τοῦτο τὸ ἔδαφος,

—πάνω σ' ἕνα αἰώνιο ἔδαφος, πάνω σὲ σκληρές, πανάρχαιες πέτρες, πάνω σὲ τοῦτο τὸ πιὸ ψηλὸ, τὸ πιὸ σκληρὸ πανάρχαιο βουνό, ὅπου ἔρχονται ὅλοι οἱ ἄνεμοι, σάμπως σὲ σταθμὸ ἀπ' ὅπου ξεκινοῦν ὅλοι οἱ καιροί, γιὰ νὰ ρωτήσουν τὸ Πού, τὸ Πόθεν καὶ τὴν κατεύθυνση.

Γέλα, ἐδῶ, γέλα, φωτεινὴ μου, ὑγιῆς μου κακία! Ρίξε ἀπὸ ψηλὰ βουνὰ τὸ σπιθιριστό, κοροϊδευτικὸ γέλιο σου! Δόλωσέ μου μὲ τὸ σπίνθισμά σου τὰ πιὸ ὄμορφα ἀνθρώπινα ψάρια!

Κι ὅ,τι σ' ὄλες τὶς θάλασσες μ ο ὕ ἀνήκει, ὅ,τι «ἀπὸ μένω» καὶ «γιὰ μένω» ὑπάρχει σ' ὅλα τὰ πράγματα—α ὕ τ ὀ ψάρεψέ μου: αὐτὸ φέρε μου, αὐτὸ περιμένω ἐγώ, ὁ πιὸ μοχθηρὸς ἀπ' ὅλους τοὺς ψαράδες.

Ἔξω, ἔξω, ἄγγελέ μου! Μέσα, χαμηλά, δόλωμα τῆς εὐτυχίας μου! Στάλαξε τὴν πιὸ γλυκιὰ δροσιά σου, μέλι τῆς καρδιάς μου! Δάγκασε, ἀγκίστρι μου, στὴν κοιλιὰ ὄλων τῶν μαύρων θλίψεων!

Ἔξω, ἔξω, μάτι μου! ὦ, πόσες θάλασσες μὲ τριγυρίζουνε, πόσα ἀνθρώπινα μέλλοντα ἀνατέλλουνε! Καὶ τί ροδοκόκκινη γαλήνη—ἀπὸ πάνω μου! Πόση ἀνέφελη σκωπή!

Η ΚΡΑΥΓΗ ΤΗΣ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ

ΤΗΝ ἄλλη μέρα ὁ Ζαρατούστρα καθότανε πάλι στὴν πέτρα του μπροστὰ στὴ σπηλιά του, ἐνῶ τὰ ζῶα του τριγυρίζανε, ἔξω, στὸ κόσμο, γιὰ νὰ φέρουνε κουνούργια τροφή, — καὶ κουνούργιο μέλι: γιὰτὶ ὁ Ζαρατούστρα εἶχε διαθέσει καὶ σπαταλήσει τὸ παλιὸ μέλι ὡς τὴν τελευταία σταγόνα. Πλὴν καθὼς καθότανε ἐκεῖ, μ' ἓνα ραβδί στὸ χέρι, καὶ σχεδίαζε τὴ σκιά ποὺ ἔκανε τὸ σῶμα του πάνω στὴ γῆ, συλλογισμένος, κι ἀληθινά, οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του μήτε γιὰ τὸν ἴσκιό του—ξαφνικὰ τρόμαξε κι ἀνατρίχιασε ὁλόκληρος: γιὰτὶ πλάι στὴ δική του σκιά εἶδε καὶ μιὰν ἄλλην ἀκόμα σκιά. Κι ὅπως κοίταξε γύρω του καὶ σηκώθηκε, γιὰ δές, πλάι του στεκόταν ὁ προφήτης, ὁ ἴδιος αὐτὸς ποὺ κάποτε τὸν εἶχα ταῖσει καὶ ποτίσει στὸ τραπέζι του, ὁ κήρυκας τῆς μεγάλης κούρασης, ποὺ δίδασκε: «Ὅλα εἶναι ἀδιάφορα, δὲν ἀξίζει τίποτα, ὁ κόσμος δὲν ἔχει νόημα, ἡ γνώση πνίγει». Μὰ ἡ θωριά του εἶχε ἀλλάξει στὸ μεταξύ· καὶ καθὼς τὸν κοίταξε στὰ μάτια ὁ Ζαρατούστρα, ἡ καρδιά του τρόμαξε πάλι: τόσο πολλές κακὲς ἀγγελίες καὶ σταχτόγκρίζες ἀστραπὲς περνούσανε πάνω ἀπὸ κεῖνο τὸ πρόσωπο.

Ὁ προφήτης, ποὺ εἶχε μοντέφει τί γινότανε μέσα στὴν καρδιά τοῦ Ζαρατούστρα, σφούγγισε μὲ τὸ χέρι τὸ πρόσωπό του, σὰ νὰ 'θελε νὰ τὸ καθαρίσει ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ σημάδια τὸ ἴδιο ἔκανε καὶ ὁ Ζαρατούστρα. Κι ὅταν κ' οἱ δύο τους συνεφέρανε καὶ δυνάμωσαν χωρὶς νὰ ποῦνε τίποτα ὁ ἓνας στὸν ἄλλο, δώσανε τὰ χέρια, σημάδι πὼς θέλανε νὰ ξαναγνωριστοῦνε.

«Καλωσόρισες, εἶπε ὁ Ζαρατούστρα, ὦ προφήτη τῆς μεγάλης κούρασης, δὲν πῆγε τοῦ κάκου τ' ὅτι ὑπήρξες κάποτε ὁμοτράπεζός μου καὶ φιλοξενούμενος. Φόσε καὶ πῆς καὶ σήμερα κοντά μου καὶ παράβλεψε ποὺ ἓνας εὐθυμος γέρος κάθεται στὸ τραπέζι μαζί σου!»

«Ἐνας εὐθυμος γέρος; ἀποκρίθηκεν ὁ προφήτης κουνώντας τὸ κεφάλι: μὰ ὅποιος κι ἂν εἶσαι ἢ θέλεις νὰ 'σαι, ὦ Ζαρατούστρα, παρακάθησες ἐδῶ πάνω,—ἡ βάρκα σου δὲν πρόκειται νὰ μείνει γιὰ πολὺ ἀκόμα τραδηγμένη στὴ στεριά!»

«Εἶμαι τραδηγμένος στὴ στεριά, λοιπόν;» ρώτησε ὁ Ζαρατούστρα γελώντας.

«Τὰ κύματα γύρω ἀπὸ τὸ βουνό σου, ἀποκρίθηκεν ὁ προφήτης, ἀνεβαίνουν καὶ ἀνεβαίνουν, τὰ κύματα μεγάλης ἀπελπισίας